
МОВА В ДІАЛОЗІ КУЛЬТУР

Отримано: 10 вересня 2025 р.

Прорецензовано: 5 листопада 2025 р.

Прийнято до друку: 10 листопада 2025 р.

email: mariana.bondar@knlu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2463-6308>

Researcher ID: ABC-7571-2021

DOI: [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-27\(95\)-92-96](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-27(95)-92-96)

Бондар М. В. Специфіка перекладу турецьких історизмів та архаїзмів (на матеріалі українських перекладів турецької художньої прози). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Філологія» : науковий журнал*. Острог : Вид-во НаУОА, 2025. Вип. 27(95). С. 92–96.

УДК: 811.512.161'25

Бондар Мар'яна Володимирівна,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри східної і слов'янської філології,
Київський національний лінгвістичний університет

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ТУРЕЦЬКИХ ІСТОРИЗМІВ ТА АРХАЇЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДІВ ТУРЕЦЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ)

Стаття присвячена вивченню особливостей перекладу історизмів та архаїзмів в українських перекладах творів турецьких авторів (Р. Н. Гунтекіна, О. Памука, Б. Карасу та ін.). Проведено вибірку цього класу слів з текстів українських перекладів (як сучасної, так і класичної турецької художньої літератури переважно історичної тематики), звірено лексикографічний статус лексем у турецьких академічних лексикографічних виданнях (наявність у словнику відповідної ремарки, що вказує на приналежність лексеми до пасивного словникового складу турецької мови). Здійснено розподіл лексичних одиниць за тематичним принципом, визначено типові лексико-тематичні групи, представлені історизмами, та лексико-тематичні групи архаїзмів. Визначено основні способи перекладу історизмів та архаїзмів турецької мови, до яких вдаються українські перекладачі, щоб із збереженням форми передати також і зміст, ознайомити українського читача зі специфікою турецької реальності, якщо в цьому є потреба (зважаючи на тісні турецько-українські відносини на різних історичних етапах, зокрема часи Османської імперії та Козаччини). Розкрито зміст ключових перекладознавчих термінів (транскодування, зноска як основних способів перекладу цього класу слів). Окреслено загальні тенденції у збереженні форми турецької одиниці, а також випадки видозмін. Проаналізовано типові моделі побудови документальних зносок для різних лексико-тематичних груп, визначено спільні підходи до коментування, пояснення слів одного класу, описано основні та факультативні елементи для різних типових моделей зносок, середню оптимальну довжину синтагми для уникнення переобтяження зайвою, непотрібною інформацією, енциклопедичний характер інформації (історична довідка) для історизмів чи більш спрощену подачу для архаїзмів (аналогії з сучасними референтами). Здійснено зіставний аналіз зносок для однакових за семантикою слів з метою виявлення більш вдалого варіанта знайомства українського читача з турецькими історичними реальностями. Розкрито перспективність цього напрямку досліджень у контексті особливостей перекладу безеквівалентної лексики, передачі семантики чужомовних реальностей.

Ключові слова: історизм, архаїзм, пасивний словниковий склад, транскодування, зноска.

Mariana Bondar,
Ph.D. in Philology, Associate Professor,
Department of Oriental and Slavic Philology,
Kyiv National Linguistic University

SPECIFICITIES OF TRANSLATION OF TURKISH HISTORISMS AND ARCHAISMS (BASED ON UKRAINIAN TRANSLATIONS OF TURKISH FICTION)

The article is devoted to the study of the peculiarities of the translation of historicisms and archaisms in Ukrainian translations of literary texts by Turkish authors (R. N. Guntekin, O. Pamuk, B. Karasu, etc.). A selection of this class of words from the texts of Ukrainian translations (both modern and classical Turkish fiction, mainly of historical themes) was carried out, the lexicographic status of lexemes in Turkish academic lexicographic publications was checked (the presence of a corresponding remark in the dictionary, indicating that the lexeme belongs to the passive vocabulary of the Turkish language). The distribution of lexical units according to the thematic principle was carried out, typical lexical-thematic groups represented by historicisms and lexical-thematic groups of archaisms were determined. The main methods of translating historicisms and archaisms of the Turkish language, which Ukrainian translators resort to in order to convey the content while preserving the form, to acquaint the Ukrainian reader with the specifics of Turkish realia, if there is a need for this (taking into account the close Turkish-Ukrainian relations at various historical stages, in particular the times of the Ottoman Empire and the Cossack period). The meaning of key translation terms is revealed (transcoding, footnote as the main methods of translating this class of words). General trends in preserving the form of the Turkish unit, as well as cases of modification, are outlined. Typical models of constructing documentary footnotes for different lexical-thematic groups are analyzed, common approaches to commenting, explaining words of the same class are determined, basic and optional elements for different typical footnote models are described, the average optimal length of a syntagma to avoid overloading with unnecessary information, the encyclopedic nature of information (historical reference) for historicisms or a more simplified presentation for archaisms (analogies with modern referents). A comparative analysis of footnotes for

semantically identical words is carried out in order to identify a more successful option for the Ukrainian reader to get acquainted with Turkish historical realities. The prospects of this area of research are revealed in the context of the peculiarities of translating non-equivalent vocabulary, transmitting the semantics of foreign-language realities.

Keywords: *historicism, archaism, passive vocabulary, transcoding, footnote.*

Українські переклади турецької художньої прози засвідчили високу частотність вживання лексем, які належать до пасивного словникового складу, зокрема історизмів та архаїзмів. Це пов'язано із загальною тенденцією до історизму (залюбленістю в історичне минуле Туреччини, зокрема часи Османської імперії та проголошення Турецької Республіки), навіть у творах, які написані не на історичну тематику.

Історизми та архаїзми вимагають особливої уваги перекладачів та пошуку найбільш вдалих способів перекладу, оскільки читач цільової аудиторії зазвичай не володіє інформацією про турецькі історичні реалії. У цьому контексті актуальним є дослідження можливих засобів та способів перекладу цього класу слів та встановлення правильного алгоритму роботи перекладача.

Вивченню специфіки перекладу архаїзмів та історизмів в зарубіжних художніх творах присвячені наукові праці Н. Білоус, О. Гурської, Л. Теремінко, К. О. Гуменної, Т. Ласінської, М. Р. Ткачівської та ін. Здебільшого ці дослідження здійснюються на матеріалі історичних романів. На матеріалі українських перекладів турецької художньої прози дослідження ще не здійснювалося, хоча становить неабияку актуальність, оскільки у XXI столітті помітно активізувалися художні переклади з турецької мови, зокрема текстів на історичну тематику. Історично маркована лексика виступає основним засобом відтворення історичного колориту, визначає хронотоп того чи іншого художнього твору.

Мета дослідження – проаналізувати специфіку перекладу турецьких історизмів та архаїзмів в українських перекладах.

Досягнення поставленої мети можливе шляхом виконання таких завдань: відібрати історизми, архаїзми; визначити типові лексико-тематичні групи; встановити способи перекладу цього класу слів, якими послуговуються перекладачі.

У турецьких академічних лексикографічних виданнях історизми та архаїзми мають особливі маркери: *esk.* – *eskimiş* (архаїзм), *tar.* – *tarih* (історизм). Це дозволило безпомилково відібрати лексичні одиниці пасивного словникового запасу мови (пасивного словника).

Розподіл слів за тематичним принципом дав можливість виділити такі лексико-тематичні групи архаїзмів та історизмів:

назви державних органів: *Divan* – (історизм) Диван; **назви адміністративних одиниць:** *bucak* – (архаїзм) буджак, *sancak* – (історизм) санджак; **назви титулів:** *hünkâr* – (історизм) гюнкар, *valide sultan* – (історизм) валіде-султан, *şehzade* – (історизм) шехзаде, *sadrazam* – (історизм) садразам; **назви керівних посад:** *beylerbeyi* – (історизм) бейлербей, *defterdar* – (історизм) дефтердар, *mutasarrıf* – (історизм) мутасарриф, *mülâzım* – (архаїзм) мюлязім, *nazır* – (архаїзм) назир, *subaşı* – (історизм) субаши, *vezir* – (історизм) візір; **назви військових чинів:** *bostancıbaşı* – (історизм) бостанджібаши (бостанджі-баши), *çavuş* – (історизм) чавуш, *çavuşbaşı* – (історизм) чавушбаши, *kolağası* – (історизм) колагаси (кол-агаси), *paşa* – (історизм) паша, *sipahi* – (історизм) сипахі, *uç beyi* – (історизм) учбей, *yeniçeri* – (історизм) яничари, *zembereği* – (історизм) земберекчи; **назви атрибутів влади:** *tuğra* – (історизм) тугра; **назви наказів, ділових документів:** *berat* – (історизм) берат; **назви орденів:** *medciye* – (архаїзм) меджидіє; **назви грошових одиниць:** *para* – (архаїзм) пара; **назви податків:** *devşirme* – (історизм) девишirme; **назви одиниць виміру:** *dirhem* – (архаїзм) дирхем, *okka* – (архаїзм) окка; **звертання (соціальні гоноративи):** *hemşire* – (архаїзм) хемшире (сестричко); **назви релігійних звань, титулів, посад:** *abdal* – (історизм) абдал, *kadı* – (історизм) кадії, *kazasker* – (історизм) казаскер, *seyit* – (архаїзм) сейід, *sofîa* – (архаїзм) софî, *şeyhülislam* – (історизм) шейхуль-іслам (шейх-уль-іслам), *baba* – (архаїзм) баба, *müderris* – (архаїзм) мүдеррис, *ulema* – (архаїзм) улем; **назви місць релігійних зібрань, релігійних пожертв, релігійних правил:** *cer* – (архаїзм) джер, *ilmihal* – (архаїзм) ільміхаль, *keşkül* – (архаїзм) кешкул, *tekke* – (історизм) текке; **назви релігійних споруд та їх частин:** *muvakkithane* – (архаїзм) муваккітхане, *dergah* – (історизм, архаїзм) дерг; **назви освітніх закладів:** *idadi* – (архаїзм) ідадіє, *rüştiye* – (архаїзм) руштіє; **назви верств населення:** *derebeyi* – (історизм) дерібей, *tımarcı* – (історизм) тимарджі; **назви прислуги:** *çeşnîci* – (архаїзм) часнеджі, *iç oğlanı* – (історизм) ічолан, *kalfa* – (архаїзм) калфа, *kilerci* – (архаїзм) кілерджі, *pedîme* – (архаїзм) педіме; **назви людини за видом діяльності:** *meddah* – (архаїзм) меддах, *muallime* – (архаїзм) муаліме; **назви будівель, приміщень та їх частин, архітектурних деталей:** *han* – (архаїзм) заїжджий двір, *haremt* – (історизм) гарем, *kervansaray* – (архаїзм) караван-сарай, *selamlık* – (архаїзм) селямлик, *haremlık* – (історизм) гаремлик, *şahnişin* – (архаїзм) шахнішин; **назви елементів національного одягу та головних уборів:** *çarşaf* – (архаїзм) чаршаф, *fes* – (архаїзм) феска, *ferace* – (архаїзм) ферадже, *külah* – (архаїзм) кюлах, *peçe* – (архаїзм) пече, *salta* – (архаїзм) салта, *serpiş* – (архаїзм) серпуш, *yaşmak* – (архаїзм) яшмак (яшмаг); **назви засобів пересування:** *mahfe* – (архаїзм) магфе, *tahtırevan* – (архаїзм) тахтіреван.

Як бачимо, історизми в турецьких текстах належать переважно до суспільно-політичної, релігійної лексики, а архаїзми – до побутової.

Аналіз типових способів перекладу цього класу слів засвідчив загальну тенденцію відтворення цих гетерогенних одиниць в українських перекладах, а саме через транскодування або поєднання транскодування та зноски.

У вищенаведених прикладах чітко простежується досить послідовна передача звукової та/або графічної форми слова турецької мови засобами абетки української мови (збереження подвоєння, передача м'якості приголосного l та ін.), трапляються варіативні форми, що пов'язано з наявністю специфічних турецьких літер (ö, ü, ğ), пар g – h, i – ı тощо. Хоча й непоодинокі випадки адаптивного транскодування («коли форма слова у вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу») (Карабан, 1999: 21): нарізання, усичення, заміна голосних чи приголосних тощо. Фіксуються також зміни у написанні слів разом, окремо, через дефіс.

При поєднанні транскодування зі зноскою (виноскою), перекладачі вдаються до документальної зноски, поява якої у тексті перекладу обумовлена різницею у культурологічних знаннях автора оригіналу та читача перекладу та висвітленням інформації, яка кореспондує з культурно універсальним знанням (Фролова, 2020: 101).

Аналіз зносок, запропонованих українськими перекладачами, дозволив виділити типові моделі побудови.

Цивільні, військові титули та посади мусульманських духовних осіб в зносці мають основний компонент **«титул кого?»**: *гюнкар (повелитель, владика) – титул османського султана* (Памук, 2012а: 101); *валіде-султан – титул матері султана за часів Османської імперії* (Памук, 211: 56); *бейлербей – титул паши, намісників на завойованих землях* (Памук, 2012а: 346); *казаскер, шейх-уль-іслам – вищі титули та посади мусульманських духовних осіб у султанській Туреччині* (Гюнтекін, 2015b: 59).

Пояснення може містити компоненти **«головний», «голова», «старший»**: *валіде-султан – мати султана, головна жінка Османської імперії* (Гюнтекін, 2011с: 285); *садразам – старший візир* (Памук, 2012b: 610), *садразам (великий візир) – голова уряду османської імперії* (Памук, 2012а: 346); **«найвища духовна особа»**: **«найвища духовна особа в Османській імперії»**: *шейхульіслам – найвища духовна особа в Османській імперії* (Памук, 2012а: 144).

Види власності пояснюються через модель **«назва + різновид великого феодального земельного володіння + ареал поширення + види»** з базовим компонентом **«різновид феодального земельного володіння»**: *хас – різновид великого феодального земельного володіння в Османській імперії* (Памук, 2015: 209); *хас, зеамет, тімар – різновиди феодальних земельних наділень за військову службу в османській Туреччині, що різнилися за обсягом доходу й формою власності* (Памук, 2015: 300).

Назви військ за моделлю **«назва + вид військ + час існування + специфіка»**: *яничари (тур., букв. – нове військо) – регулярна турецька піхота, що існувала з другої половини 14 ст. до 1826 року. Спочатку комплектувалася з полонених юнаків, пізніше – з навернутого в іслам християнського населення підкорених країн* (Памук, 2012а: 14); *сипахії – в Османській імперії воїни кавалерійських загонів, які в 15-18 ст. входили до регулярного війська* (Памук, 2012: 38); *сипахі – воїни султанського кавалерійського корпусу, які одержували земельні угоддя за несення військової служби* (Памук, 2015: 110).

Назви осіб, які командують певними військовими одиницями, пояснюються за моделлю **«назва + командир (начальник, старшина) + підрозділ + підлегли»**: *бостанджі-баши (від турецьк. бостан – сад) – варта в султанському саду, яку вперше настановив Сулейман I. Начальник цієї варти, бостанджі-баши, виконував одночасно обов'язки головного наглядача над султанським палацом, портового інспектора та начальника поліції в столиці* (Гюнтекін, 2011е: 18); *бостанджі-баши – старшина над катанами в османському суді* (Памук, 2012b: 417); *учбей – командир прикордонних військ тюркських держав Східної Анатолії, а згодом і Османської імперії* (Памук, 2012b: 495).

Загальні назви освітніх закладів розкриваються в таких моделях: **«назва освітнього закладу + тип освітнього закладу + кількість класів + часовий маркер + функціональне призначення»**: *мюлькіє – школа з підготовки цивільних чиновників* (Гюнтекін, 2015а: 28); *медресе – духовна школа* (Гюнтекін, 2011d: 272); *рушдіє – перші чотири класи середньої школи в Оттоманській Туреччині* (Гюнтекін, 2011d: 160); *ідадіє – старші класи середньої школи в султанській Туреччині* (Гюнтекін, 2011d: 172); *руштіє – перші чотири класи середньої школи в Оттоманській Туреччині* (Гюнтекін, 1973: 113); *ідадіє – середня школа* (Гюнтекін, 1973: 121).

Назви головних уборів пояснюються через модель **«назва + головний убір + чоловічий (жіночий) + матеріал + спосіб використання + часовий маркер»**, в якій базовий компонент **«головний убір»**: *серпуш – головний убір* (Памук, 2012а: 336); *кюлах – головний убір* (Памук, 2012а: 563); *кюлах – давній головний убір конічної форми* (Карасу, 2010: 17).

Назви традиційного турецького одягу мають свої типові моделі пояснення: **«назва + жіночий одяг + різновид (головний убір, різновид чадри, легкого покривала, легкий серпанок, різновид хустки) + іслам + спосіб використання + колір + подібність»**: *чаршаф – традиційний турецький жіночий одяг* (Гюнтекін, 2015b: 24); *чаршаф – різновид чадри, легкого покривала, яким жінки-мусульманки закриваються з голови до ніг* (Памук, 2010: 25); *чаршаф – покривало мусульманських жінок* (Гюнтекін, 2011d: 15); *чаршаф – легкий серпанок, яким жінки-мусульманки закриваються з голови до ніг* (Памук, 2012а: 55).

Різного роду накидки тлумачаться за моделлю **«назва + різновид одягу (вуаль, сіточка, хустка, покривало, запинальце, напинальце) + функціональне призначення + іслам»**: *яшмак – хустка, що закриває рот* (Гюнтекін, 2011е: 72); *яшмак – у мусульман тоненьке запинальце на обличчя* (Гюнтекін, 1973: 7); *яшмаг – хустка в мусульманок* (Гюнтекін, 1973: 154); *пече – напинальце на обличчя, яке носять мусульманки* (Гюнтекін, 1973: 182); *пече – сіточка, якою мусульманки закривають обличчя* (Памук, 2012а: 263).

Як бачимо, турецькі історизми та архаїзми в українських перекладах відрізняються високою частотністю, що зумовлено інтересом турецьких авторів до історії, її творчого переосмислення.

Проаналізований нами матеріал засвідчив, що історизми, архаїзми є важливими маркерами просторових та часових координат художнього тексту (як у суспільно-політичній площині, так і в побутовій), що покликані реалістично відтворити життя певного періоду, часто мають національне забарвлення, особливо в контексті зіставлення двох абсолютно різних культур (турецької та української).

Вибір способів перекладу детермінований обраною стратегією. В українських перекладах це стратегія архаїзації, або історизації (на відміну від модернізації, нівелювання), проте не шляхом пошуку архаїзму-еквівалента в мові-перекладу, а знайомством з турецькою реалією, що відповідає загальному тяжінню до форенізації при перекладі турецьких художніх творів.

Українські перекладачі для передачі турецьких історизмів та архаїзмів, послуговуються транскодуванням (транскрипцією, транслітерацією, адаптивним транскодуванням) або вдаються до поєднання кількох способів перекладу: відтворення форми шляхом транскодування та пояснення змісту турецької реалії у документальній зносці. Вибір варіанту залежить від орієнтації перекладача на певний рівень підготовки читача цільової аудиторії, а також обраного авторського стилю подачі нової інформації (інтелектуалізм, деталізація фактичного матеріалу, історичний екскурс, звернення до дотичних тем тощо). Професіоналізм перекладача виявляється у балансі між розкриттям національної специфіки турецької реалії (акцент на функціональному призначенні, специфічних особливостях, співвідношенні з реаліями лінгвокультурного простору читача) і водночас сконденсованості інформації, відсутності переобтяження зайвими деталями.

Аналіз специфіки перекладу турецьких історизмів та архаїзмів є перспективним напрямом перекладознавчих досліджень, оскільки розкриває загальні тенденції перекладу турецьких реалій загалом та специфіку перекладу цього класу слів

зокрема, дозволяє шляхом порівняння виявити найбільш вдалі варіанти перекладу, встановити обсяг необхідної інформації, типи конденсації інформації, основні та факультативні компоненти, уніфікувати підходи подачі інформації.

Література:

- Білоус Н., Гурська О., Теремінко Л. Переклад архаїзмів історичного роману «Айвенго». *Актуальні питання гуманітарних наук. Мовознавство. Літературознавство*. 2021. Вип. 38. Том 1. С. 104–109. URL : http://www.apfn-journal.in.ua/archive/38_2021/part_1/17.pdf (дата звернення 09.09.2025).
- Гуменна К. О. Проблема відтворення архаїзмів як елементів лінгвопоетики франкомовного історичного роману (на матеріалі «Легенди про Уленшпігеля» Шарля де Костера). *Мовні і концептуальні картини світу*. 2017. Вип. 59. С. 46–52. URL : <http://mova.knu.ua/wp-content/uploads/2020/02/7-1.pdf> (дата звернення 09.09.2025).
- Гюнтекін Р. Н. Клеймо : роман / пер. Т. В. Рассадкіної. Харків : Фоліо, 2015. 190 с.
- Гюнтекін Р. Н. Млин : роман / пер. Ю. В. Григоренко. Харків : Фоліо, 2015. 191 с.
- Гюнтекін Р. Н. Ніч вогню : роман / пер. О. О. Васильченко. Харків : Фоліо, 2011. 351 с.
- Гюнтекін Р. Н. Пташка співуча : роман / пер. В. М. Верховеня. Харків : Фоліо, 2011. 506 с.
- Гюнтекін Р. Н. Стара хвороба : роман / пер. В. М. Верховня. Харків : Фоліо, 2011. 317 с.
- Гюнтекін Р. Н. Чаликушу : роман / пер. Г. Халимоненка. Київ : Дніпро, 1973. 344 с.
- Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Ч. І. Граматичні труднощі. Київ-Кременчук : Вид-во КДПІ, 1999. 249 с. URL : https://nmetau.edu.ua/file/karaban_posibnik_dovidnik_z_perekladu_nauk_tehn_lit.pdf (дата звернення 09.09.2025).
- Карасу Б. Сад спочилих котів / пер. з турец. О. Кульчинського. Харків : Фоліо, 2010. 286 с.
- Ласінська Т. А. Загальні принципи перекладу архаїчної лексики. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2017. V(35). Issue: 125. С. 36–39. URL : <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/03/General-principles-of-translating-archaic-wordsT.-A.-Lasinska.pdf> (дата звернення 09.09.2025).
- Ласінська Т. А. Стилістичні перекладацькі трансформації при відтворенні англійських архаїзмів в українських перекладах. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2018. VI(47). Issue: 160. С. 33–35. URL : <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/04/Stylistic-transformations-used-in-conveying-English-archaic-words-in-Ukrainian-translations-T.-A.-Lasinska.pdf> (дата звернення 09.09.2025).
- Памук О. Біла фортеця : роман / пер. з турец. Г. В. Рог. Харків : Фоліо, 2011. 191 с.
- Памук О. Мене називають Червоний : роман / пер. з турец. О. Б. Кульчинський. Харків : Фоліо, 2012. 638 с.
- Памук О. Мовчазний дім : роман / пер. Т. В. Філоненко. Харків : Фоліо, 2015. 440 с.
- Памук О. Сніг : роман / пер. з турец. О. Б. Кульчинський. – Харків : Фоліо, 2010. – 479 с.
- Памук О. Чорна книга : роман / пер. з турец. О. Б. Кульчинський. Харків : Фоліо, 2012. 667 с.
- Ткачівська М. Р. Особливості перекладу історично маркованої лексики в романі Ю. Андруховича «Коханці Юстиції». *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 25. Том 2. С. 130–136. URL : http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/25/part_2/24.pdf (дата звернення 09.09.2025).
- Фролова І.Є., Углевата А.М. Функціональні характеристики виносков в художньому перекладі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2020. Вип. 92. С. 99–104.

References:

- Bilous, N., Hurska, O., Tereminko, L. (2021). Pereklad arkhazimiv istorichnoho romanu «Aivenho». *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Movoznavstvo. Literaturyoznavstvo*, 38 (1), 104–109.
- Bilous, N., Gurska, O., Tereminko, L. (2021). Translation of archaisms from the historical novel "Aivengo". Current issues in the humanities. *Linguistics. Literary studies*, 38 (1), 104–109.
- Humenna, K.O. (2017). Problema vidtvorennia arkhazimiv yak elementiv lnhvopoetyky frankomovnoho istorichnoho romanu (na materiali «Lehendy pro Ulenspihelia» Sharlia de Kostera). *Movni i kontseptualni kartyny svitu*, 59, 46–52.
- Humenna, K.O. (2017). The problem of reproducing archaisms as elements of the linguopoetics of a French-language historical novel (based on the material from "The Legend of Ulenspiegel" by Charles de Coster). *Linguistic and conceptual pictures of the world*, 59, 46–52.
- Hyuntekin, R. N. (1973). Chalykushu. (H. Khalimonenko, trans.). Kyiv: Dnipro.
- Gyuntekin, R. N. (1973). Chalykushu. (G. Khalimonenko, trans.). Kyiv: Dnipro.
- Hyuntekin, R. N. (2015a). Kleymo. (T. V. Rassadkina, per.). Kharkiv: Folio.
- Güntekin, R. N. (2015a). Kleimo. (T. V. Rassadkina, trans.). Kharkiv: Folio.
- Hyuntekin, R. N. (2015b). Mlyn. (Yu. V. Hryhorenko, per.). Kharkiv: Folio.
- Güntekin, R. N. (2015b). Mlyn. (Yu. V. Grigorenko, trans.). Kharkiv: Folio.
- Hyuntekin, R. N. (2011c). Nich vohnyu. (O. O. Vasylchenko, per.). Kharkiv: Folio.
- Güntekin, R. N. (2011c). Night of Fire. (O. O. Vasylchenko, trans.) Kharkiv: Folio.
- Hyuntekin, R. N. (2011d). Ptashka spivucha. (V. M. Verkhoven, per.). Kharkiv: Folio.
- Güntekin, R. N. (2011d). Singing Bird. (V. M. Verkhoven, trans.). Kharkiv: Folio.
- Hyuntekin, R. N. (2011e). Stara khvoroba. (V. M. Verkhoven, per.). Kharkiv: Folio.
- Güntekin, R. N. (2011e). Old Disease. (V. M. Verkhoven, trans.). Kharkiv: Folio.
- Karaban, V. I. (1999). Posibnyk-dovidnyk z perekladu anhliiskoi naukovoї i tekhnichnoi literatury na ukrainsku movu. Ch. I. Hramatychni trudnoshchi. Kyiv-Kremenchuk : Vyd-vo KDPI.
- Karaban, V. I. (1999). Handbook for the translation of English scientific and technical literature into Ukrainian. Ch. I. Grammatical difficulties. Kyiv-Kremenchuk: Publishing house KDPI.
- Karasu, B. (2010). Sad spochylykh kotiv. (O. Kulchynsky, per.). Kharkiv: Folio.
- Karasu, B. (2010). Garden of Resting Cats (O. Kulchynsky, trans.). Kharkiv: Folio.
- Lasinska, T. A. (2018). Stylistychni perekladatski transformatsii pry vidtvorenni anhliiskykh arkhazimiv v ukrainskykh perekladakh. *Science and Education a New Dimension. Philology*, VI (47), 160, 33–35.
- Lasinska, T. A. (2018). Stylistic translation transformations in the reproduction of English archaisms in Ukrainian translations. *Science and Education a New Dimension. Philology*, VI (47), 160, 33–35.
- Lasinska, T. A. (2017). Zahalni pryntsypy perekladu arkhazimiv leksyky. *Science and Education a New Dimension. Philology*, V (35), 125, 36–39.
- Lasinska, T. A. (2017). General principles of translating archaic vocabulary. *Science and Education a New Dimension. Philology*, V (35), 125, 36–39.
- Pamuk, O. (2011). Bila fortetsya. (H. V. Roh, per.). Kharkiv: Folio.
- Pamuk, O. (2011). The White Fortress. (G. V. Rog, trans.). Kharkiv: Folio.
- Pamuk, O. (2012a). Mene nazyvayut' Chervonyy. (O. B. Kulchynsky, per.). Kharkiv: Folio.

28. Pamuk, O. (2012a). *They Call Me Red*. (O. B. Kulchinsky, trans.). Kharkiv: Folio.
29. Pamuk, O. (2015). *Movchaznyy dim*. (T. V. Filonenko, per.). Kharkiv: Folio.
30. Pamuk, O. (2015). *The Silent House*. (T. V. Filonenko, trans.). Kharkiv: Folio.
31. Pamuk, O. (2010). *Snih*. (O. B. Kulchynskyi, per.). Kharkiv: Folio.
32. Pamuk, O. (2010). *Snow*. (O. B. Kulchinsky, trans.). Kharkiv: Folio.
33. Pamuk, O. (2012b). *Chorna knyha*. (O. B. Kul'chyns'ky, per.). Kharkiv: Folio.
34. Pamuk, O. (2012b). *The Black Book*. (O. B. Kulchinsky, trans.). Kharkiv: Folio.
35. Tkachivska, M. R. (2022). Osoblyvosti perekladu istorychno markovanoi leksyky v romanі Yu. Andrukhovycha «Kokhantsi Yustyttsii». *Zakarpatski filolohichni studii*, 25 (2), 130–136.
36. Tkachivska, M. R. (2022). Peculiarities of the translation of historically marked vocabulary in the novel by Y. Andrukhovych «Lovers of Justice». *Transcarpathian Philological Studies*, 25 (2), 130–136.
37. Frolova, I.Ye., Uhlievata, A.M. (2020). Funktsionalni kharakterystyky vynosok v khudozhnomu perekladi. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya: Inozemna filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov*, 92, 99–104.
38. Frolova, I.E., Uglevata, A.M. (2020). Functional characteristics of footnotes in literary translation. *Bulletin of the V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Foreign Philology. Methods of teaching foreign languages*, 92, 99–104.